

New-York, Märts, 3.48

Armas hr. ja pr. Rajamaa

Koigepealt palun lahkesti vabandada minu ametlikuna mojuvat masinkirja, kuid sel viisil vahendan muidu suurekspaisuvat lehekulgede arvu, kuna ma siinjuures tahaksin mitme küsimuse juures peatuda.

Teie 18. II kiri kaes ja sisu tahele pandud. Olen aja ja võimaluste piires ja jõe kohaselt haameelega valmis informeerima Teid igast küsimusest, kui see Teid huvitab. Palju ma aga ju ara teha ei saa, kuna olen praegusel perioodil veel seotud nn. kolme K-ga ja perenaised teavad hasti, mida see sisaldab. Esimesest umbersunnist valudest uude ohkkonda, tundub et olen juba üle saamas. Üha enam ja enam selgub probleeme ja ülesandeid (motlen oma rahvusgrupi suhtes siin) kuhü oleks vaja kasi kulge panna, aga mottejuppidena peast labivilksatavaist kavatsusist ma suurt kaugemale ei saa. Nagu teile vist juba teada, koosneb mu praegune perekond kolmest mehest (pojad 7 ja 5a) kelle eest tulb hoolt kanda minul, see siis ka maarab peamiselt kõik mu praeguse päevade sisu ja elu suuna. Vaim ja hing kull kipub vahest trotsima sellise "ekspluateerimise" üle, kuna ju on omal ajal ka teisi jumalaid teenitud, aga ega see olukorda ei muuda ja elu laheb oma reaalsel rada.

Teinekord otse kokkumisega tunnistas enesele vaimset allakaimist laastavate sõjaaastate tulemusena. Periood 1940-47 on suure lünga jätanud selles mõttes. Hea on veel, et sellest arugi saad, halvem on kui libisemist ei märka. Nuud, mil primaarsed elunouded jalle juba rahuldatud, tunnen nagu vaimsest varjusurmast arkamist ja tugevamaks saab tahe vaimsete tungide suunas. Pealegi kui minu isiklik praegune uus miljö ja meie kaasmaalaste olukord selleks soodsat pinda pakub. Oled jalle terveis elamistingimuis ja formaalsed võimalused avatud teaduse, kunsti ja kirjanduse sfääridesse. Kirjasona on üks kattesaadavamaid ja siin ta nagu iseenesest tungib su kodusse, kuhjub su lauale. Kalduvustelt mitmekulgsete huvidega, tahaks haarata ja süveneda niisiis mitmekulgsetesse aladesse, ning nagu kadeduse ja tigidusega teinekord, aksepteerid alalist katkestamist laste-ema ja perenaise kohustuste häst tuntud ulesannete tottu. Ja, aga ohtud ja ööd, neid on paljud naised kasutanud vaimseks tööks, võiks öelda. Ei tea, kas on sõjaaastate närvide väsimus, või puht isiklik kontsentreerimisvoime puudus, kuid pea on tihti ei tea millest, väsinud ja pankroti tundega hinges aktsepteerid 8 tunnilist unevajadust ja ajakirjade ning raamatute virn seisab endiselt tummalt, ootavalt... Hea on, kui saad päevased ajalehed labi lugeda (viimasel on siin enamasti 30-40 lehek.) et päevasundmuste-gagi enamvähem sammu pidada.

Need faktid on siis ka põhjuseks, miks ma pole Teid veel tänanud ullatava ja headmeelt valmistava Teie raamatukese eest. Kuna tahtsin sel puhul veidi sona votta, siis oli vaja seda labi lugeda ja seisukohta votta. Esiteks valmistab see mulle ullatuse, et Teie hr. Rajamaa, peale mulle seniteadaoleva koolikirjanduse, ka kutsepoliitilisis küsimuis ja veel nii tulemusrikkalt midagi loonud olete. My respect! Teiseks valmistab see mulle südamest head meelt kui eestlasele, et selles nii olulises ainevallas avalikku sona on voetud. Kolmandaks olin pisut uhke, et seda on teinud minu endine lugupeetud ja armastatud õpetaja.

Hakkasin kohe kaalutlema selle publitseerimise võimalusi. Minu abikaasa, kes selle kohe labi luges, leidis, et koige olulisem on just viimane peatukk, mis utleb oluliselt palju. Tema ka tuli ideele, et sellest tuleks teha umbes 500 sonaline kokkuvote ja saata W. Hearst News-paperile". Viimane on üks agaramaid kommunisti vastase töö tegijaid ja tema on ka suurema ning tunnustatuma ajalehe kontseptsiooni omanik. Motlesin alul ise selle tooga peale hakata, kuid ulalmainitud põhjuseil kartsin, et see veniks vast pikale ja teiseks, mina ei teeks seda mitte nii hasti kui autor ise, selleparast oleks vast parem, kui ise seda vaevaks votaksite, kui seda muidugi vajalikuks peate. Moningaist napunaidetest voiksin öelda järgmist: Praegu oleks paras aeg seda teha, kuna siinne riik, eriti viimaste sundmuste tulemusena Euroopas, hakkab päevpäevalt enam arusaama lähenevast hädaohust. Üha enam on kuulda juhtide tungivaid hääli rahva arusaamise kasvatamisel ja vajalikkude seaduseelnoude labiviimisel, olgu see siis sundvaeteenistuse sisseseadmise, Marshall plaani

heakskiitmise,,kommude põlu ja maaltvaljasaatmise,voi muud vastavad küsimused.

Rahvas on muidugi suures osas ignorant kommunismi tõelises ole-
muses(palju meilegi õieti teadsime enne isiklikku kogemist) ja selletõttu võiks
ka viimast tõlgendada riikliku propaganda küsimusena,Selletõttu tuleks seda kok-
kuvõtet teha siinse masslugeja maitse kohaselt ja et viimast veenda,voibolla
sellises vormis,nagu jutustaks seda mõni isik,kes ise on seda kogenud ja ka
praegu US pinnal viibib.Ütleme näiteks,et seda jutustaks mina.(ma olen muidu-
gi kaugel isiklikust publitseerimise huvist ja palun seda mitte nii tõlgitseda)
Amerika masside maitse armastab:news,news,news,sensatsioonid ja kõike,mis teeb
"headline'sid".Seda arvestades kujutan mina seda asja nii umbes:

Facts From Behind the Iron Curtain in in school and educational
problems(paalkiri)

The letter from Estonian teacher,who lived under the Comm.rule
in 1940/41 and is now in States (kirjastuse komment)

Jargneks lühike kokkuvõte põimitud elavate näidetega,lihtsas rahva-
likus stiilis,alates lasteaiast,kooli istutatud spionagest,organiseerimisist
karistustist,opilaste demonstratsioonest ja selle järeldustest,demokraatliku
koolisüsteemi mahakiskumisest jne.Teate ju ise paremini,silmaspidades,et
oleks oeldud lihtsalt ja selgelt,ning huviäratavalt.Fakte selles broshuuris
on küllalt ja ma isiklikult märkisin oma raamatu aarele juba ära.

Lõpus tuleks seda nõ."reporti" siduda,huvi juhtides raamatule,selle
autorile ja kust viimast tellida voiks.

Pohjus,miks peaks jutustama isik,kes ise nuud US pinnal viibib
on see,et muidu võidaks seda lihtsalt kaugeleleisva isiku propagandaks pidada.
See aga on puht minu isiklik arvamine,kokkuvõttes minu lühikesi siinviibimise
kogemusi.Ma ju ei tea,mis ajalehe editor ise selle kohta arvaks,aga hiljuti
ilmus uhe leedulasest ameeriklase,elektritehniku report USSR-i elust pealkirja
all:"Miks kommunistlik süsteem on halb".Isik oli ise Leningradis komandeerimi-
se korras tehniliste tööde alal viibinud ja jutustas lihtinimese stiilis(pea-
legi "broken english") majanduselu negatiivseid külgi,millega oma veenvuse tõttu
oli ara toodud nii nagu ta oli. Kui Teil vast juhuslikult peaks keel tegema
raskusi (ma ju ei tea,kas lasite tõlkida või tegite ise),siis ma katsuksin
vajaduse korral umberpanna.See ei tahenda,et mul keel oleks päris selge,aga
sellega saaksin vast hakkama.

Kui siis meil onnestuks,et ajaleht selle äratrükiks,siis see
artikkel peos ja raamat ka,voiks juba minna siinseisse vastavaisse asutisisse.
Artiklit ikka inimene votab vaevaks lugeda ja sellega oleks huvi aratatud vas-
tava küsimuse lahendamiseks. New-Yorgi alati ruttava tempo juures muidu vaevalt
viitsitakse vajalikku tahelepanu poorata.Teiseks,siin on opetajaskonnas ka
teatud hulk "vanasarviku" sopru ja peab ettevaatlik olema,et "hundi suhu" ei satt

Nii.Uhenduses kooliküsimusega oleme meie uut lootust saanud
sellega,et hiljuti Rootsist siia saabus noor ja kvalifitseeritud pastor Kiviran-
na,kes siis seda rahvakasvatuse tood tema õigesse vaimu hakkab juhtima ja kel-
lega meie opetajaskond hakkaks käsikaes tootama.Seni soperdasid siin isehaka-
nud opetajad kirikuelus ja usulahkude hingekarjased tegid lihtsameelsete hin-
gede kallal head loikust.Neil oli oma pühapäevakoolis lapsi,aga kui Eesti Selts
oma noorte koondises hiljuti tahtis näidendit oppima hakata,siis ei leidunud
ainustki tutarlast,kes kullaldaselt keelt oleks moistnud.Nuud tahetakse neid
oppima panna;mina ütlesin,et mina enne ei tule,kui soovijad kohal on,muidu olin
seni mina uksi oma kahe "marakratiga" kohal ja teisi uhti.Tehniliseks takistuseks
on ju ka New-Yorgi kauged ja suured linnaosad.Viimane on ju kokkukasvanud 5-est
endisest linnast ja monedel inimestel tuleks tund kaks soita,enne kui kohale
jouab,sest eestlased elavad ikka laialipillatult nagu see juba rahvale iseloo-
mulikuks saanud.Teised suuremad rahvused siin on koondunud enamvähem omaette
linnaagudesse ja annavad sellele siis ka vastava ilme.Nii on siin omaette
mustade,hiinlaste,itaallaste jne. linnaosad või tanavad.Mina elan Saksa ja un-
garlaste linnaosas ja enamuses siinsetes arides saaks ka vajaduse korral saksa
keelega hakkama ja tanavapildis kohtad tihti saksatüübilisi vanakesi.-

Lõpeks see vaga piinlik arvete asi.Olen kõik need Eesti Seltsi
Juhatusele edasi andnud ja järeleparides selgus ka,et arved on omakorda laekurile
edasi antud.Viimane on aga vana mees ja hoitakse niioelda pieteedi parast kui
vana tegelane.Vast sellest see viivitus.Igaljuhul karta ei maksa.Koik saab
tasutud.Lopetades oma vasitavat kirja soovin Teile koige paremat
Tere Jüta Kiviranna

P.S. Pr. Ray's mees kindel kompenseerimise asi, mida ma aga rääkida ei saa. Ma olen aga kättemaks
kõnele vastu võtnud. Teie on valinud. Ma ei ole aga kättemaks. Ma olen aga kättemaks. Ma olen aga kättemaks.